Muşkara'dan Nevşehir'e 290. Yıl

T.C. NEVŞEHİR VALİLİĞİ

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ 2007

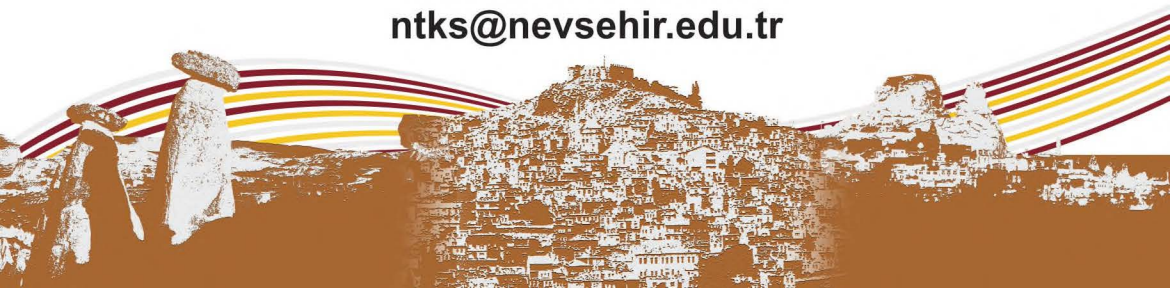
II. ULUSLARARASI NEVŞEHİR TARİH VE KÜLTÜR SEMPOZYUMU

TARİH | KÜLTÜR | ÇEVRE | TURİZM | SAĞLIK | EKONOMİ | İNANÇ | EĞİTİM

BİLDİRİ METİNLERİ

II. ULUSLARARASI NEVŞEHİR TARİH VE KÜLTÜR SEMPOZYUMU

ntks.nevsehir.edu.tr
ntks@nevsehir.edu.tr

“MUŞKARADAN NEVŞEHİR’E”

II. ULUSLARARASI NEVŞEHİR TARİH VE KÜLTÜR SEMPOZYUMU (2-3-4 Mayıs 2016)

“Tarih | Kültür | Çevre | Turizm | Sağlık | Ekonomi | İnanç | Eğitim”

BİLDİRİ METİNLERİ

ntks.nevsehir.edu.tr
ntks@nevsehir.edu.tr

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları: 21

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesine aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tümü ya da bir bölümü/bölümleri Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesinin yazılı izni olmadan elektronik, optik, mekanik ya da diğer yollarla basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

Copyright 2015 by Nevşehir Hacı Bektaş Veli University. All rights reserved. No part of this book may be printed, Reproduced or distributed by any electronical, optical, machanical or order means without the written permission of Nevşehir Hacı Bektaş Veli University.

Editör

Prof. Dr. Filiz KILIÇ, Doç. Dr. Tuncay BÜLBÜL

Kapak Düzeni

Taylan Viraca

Tasarım-Dizgi

Arş. Gör. Murat GÜR

ISBN: 978-605-4163-30-4

II. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiri Metinleri

1. Baskı

Aralık, 2016

Basımevi

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Basımevi, Nevşehir

İletişim

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Prof.Dr. Filiz Kılıç Yerleşkesi

2000 Evler Mah. Zübeyde Hanım Cad. 50300 / Nevşehir Tel: 0384 228 10 00

http://ntks.nevsehir.edu.tr

Onur Kurulu

Mehmet CEYLAN (Nevşehir Valisi)

Prof. Dr. Filiz KILIÇ (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Rektörü)

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Filiz KILIÇ (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Abdullah ŞENGÜL (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet KÖÇER (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Nesimi AKTAŞ (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Zeynep ASLAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Zülfikar DURMUŞ (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Nimet KARATAŞ (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Yürütme Kurulu

Doç. Dr. Tuncay BÜLBÜL (Başkan)

Doç. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ

Doç. Dr. Ebru GÜNEREN

Yrd. Doç. Dr. Derya EVGİN

Yrd. Doç. Dr. Emre ÜSTÜN

Yrd. Doç. Dr. Erkan KALIPÇI

Yrd. Doç. Dr. Hatice DOĞAN

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin SARAÇ

Yrd. Doç. Dr. Murat AKTAN

Yrd. Doç. Dr. Mesut GÜN

Yrd. Doç. Dr. Tekin TUNCER

Yrd. Doç. Dr. Seyhun ŞAHİN

Yrd. Doç. Dr. Tuğrul BALABAN

Sekreterya

Yrd. Doç. Dr. Tuğrul BALABAN

Yrd. Doç. Dr. Seyhun ŞAHİN

Arş. Gör. Murat GÜR

Arş. Gör. Şerife ÖRDEK

Arş. Gör. Ahmet UĞUR

Araş Gör. Ahmet Enes KARAKAYA

Arş. Gör. Ayşe Begüm KILIÇ

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Abdilbaet MAMASIDIKOV
Prof. Dr. Abdulhalik BAKIR
Prof. Dr. Abdullah ŞENGÜL
Prof. Dr. Alena ĆATOVİĆ
Prof. Dr. Ali AKTAN
Prof. Dr. Ayşe ÖZCAN
Prof. Dr. Birsel KÜÇÜKSİPAHİOĞLU
Prof. Dr. Ćazim HADZİMEJLİĆ
Prof. Dr. Cenişbek DUYŞEYEV
Prof. Dr. David J. GOA
Prof. Dr. Davut KILIÇ
Prof. Dr. Elmira MURADALİYEVA
Prof. Dr. E. Ümit SEVİĞ
Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL
Prof. Dr. Filiz KILIÇ
Prof. Dr. Hanife ÖZBAY
Prof. Dr. Harun GÜNGÖR
Prof. Dr. Havva SELÇUK
Prof. Dr. Haydar ÖZTAŞ
Prof. Dr. İbrahim DİLEK
Prof. Dr. İlyas GÖKHAN
Prof. Dr. Ljijana MARKOVİC
Prof. Dr. Lütfi Gürkan GÖKÇEK
Prof. Dr. Mehmet AÇA
Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM
Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI
Prof. Dr. Mehmet KÖÇER
Prof. Dr. Meliha ATALAY
Prof. Dr. Metin EKİCİ
Prof. Dr. Mustafa Arslan
Prof. Dr. Mustafa KESKİN
Prof. Dr. Mustafa Servet AKPOLAT
Prof. Dr. Mürüvvet BAŞER
Prof. Dr. Nimet KARATAŞ
Prof. Dr. Numan ALUÇ
Prof. Dr. Orhan DOĞAN
Prof. Dr. Özen TOK
Prof. Dr. Paul CHAO
Prof. Dr. Remzi KILIÇ
Prof. Dr. Sabina BAKŠİĆ
Prof. Dr. Sahavet GÜRDAL
Prof. Dr. Satıbaldı OMURZAKOV
Prof. Dr. Sultan TAŞÇI
Prof. Dr. Süleyman DEMİRCİ
Prof. Dr. Taha Niyazi KARACA
Prof. Dr. Taşbolot SADIKOV
Doç. Dr. Adem ÖGER
Doç. Dr. Ahmet OĞUZ
Doç. Dr. Ali KOZAN
Doç. Dr. Alper ARSLAN
Doç. Dr. Anvar COLDOŞBAYEV
Doç. Dr. Ayla ÜNSAL
Doç. Dr. Bayram DEVİREN
Doç. Dr. Dündar YENER
Doç. Dr. Ebru GÜNEREN
Doç. Dr. Elmira HURİBAYEVA
Doç. Dr. Emin ÖZDEMİR
Doç. Dr. Ersan ERSOY
Doç. Dr. Fulya ÖZTAŞ
Doç. Dr. Gökalp Özmen GÜLER
Doç. Dr. Hakan Vahit ERKUTLU
Doç. Dr. Hüseyin GÖNEL
Doç. Dr. İbrahim YILMAZ
Doç. Dr. Korhan KARACAOĞLU
Doç. Dr. Lütfi BUYRUK
Doç. Dr. Maria KOÇKORBAYEVA
Doç. Dr. Mehmet Ali YOLCU
Doç. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ
Doç. Dr. Meral BAYAT
Doç. Dr. Metin Ziya KÖSE
Doç. Dr. Murat Mustafa ÖNTUĞ
Doç. Dr. Mustafa IŞIK
Doç. Dr. Neşe YALÇIN
Doç. Dr. Nursavle AYTBAYEVA
Doç. Dr. Özgür K. AYDEMİR
Doç. Dr. Pınar ÜLGEN
Doç. Dr. Sadettin BAŞTÜRK
Doç. Dr. Süleyman SOLMAZ
Doç. Dr. Şahlan ÖZTÜRK
Doç. Dr. Tuncay BÜLBÜL
Doç. Dr. Turgut TOK
Doç. Dr. Zübeyde KUMBIÇAK
Yrd. Doç. Dr. Abdullah ÖZDAĞ
Yrd. Doç. Dr. A. Burak KAHRAMAN
Yrd. Doç. Dr. Ahmet DOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Turan TÜRK
Yrd. Doç. Dr. Aynur KIZILIRMAK
Yrd. Doç. Dr. Ayşe BUDAK
Yrd. Doç. Dr. Bakhtygul KULAMSHAEVA
Yrd. Doç. Dr. Barış ÇİFTÇİ
Yrd. Doç. Dr. Besim Tolga UYAR
Yrd. Doç. Dr. Derya EVGİN
Yrd. Doç. Dr. Duygu EREN
Yrd. Doç. Dr. Erkan HİRİK
Yrd. Doç. Dr. Filiz M. ERDEM UÇAR
Yrd. Doç. Dr. Fulya AYDIN TEMEL
Yrd. Doç. Dr. Gamze MUZ
Yrd. Doç. Dr. Gökhan SEÇME
Yrd. Doç. Dr. Görkem BİRİNCİ
Yrd. Doç. Dr. Gülser OĞUZ
Yrd. Doç. Dr. Hakan YALAP
Yrd. Doç. Dr. Handan YILDIZHAN
Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin KILINÇ
Yrd. Doç. Dr. Hasan YAVUZER
Yrd. Doç. Dr. Haşim ERDOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Hatice DOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Hulusi YILMAZ
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin CÜCE
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KALEMLİ
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin SARAÇ
Yrd. Doç. Dr. İbrahim Ethem ÖZKAN
Yrd. Doç. Dr. İbrahim İLHAN
Yrd. Doç. Dr. İbrahim SERBESTOĞLU
Yrd. Doç. Dr. İlhan GÜLLÜ
Yrd. Doç. Dr. Kürşat KOÇAK
Yrd. Doç. Dr. Mehmet HAZAR
Yrd. Doç. Dr. Mehmet KAYGANA
Yrd. Doç. Dr. Mesut GÜN
Yrd. Doç. Dr. Murat AKTAN
Yrd. Doç. Dr. Murat ŞENGÜL
Yrd. Doç. Dr. Neşe HARBALİOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Pakize ARIKAN SANDIKCIO
Yrd. Doç. Dr. Seçil HİRİK
Yrd. Doç. Dr. Seyhun ŞAHİN
Yrd. Doç. Dr. Şamil YEŞİLYURT
Yrd. Doç. Dr. Şefika Dilek GÜVEN
Yrd. Doç. Dr. Tayfun CAYMAZ
Yrd. Doç. Dr. Tekin TUNCER
Yrd. Doç. Dr. Telli KORKMAZ
Yrd. Doç. Dr. Tuğrul BALABAN
Yrd. Doç. Dr. Turan AÇIK
Yrd. Doç. Dr. Ünal ZAL
Yrd. Doç. Dr. Volkan KARAGÖZLÜ
Yrd. Doç. Dr. Yalçın KAMIŞ
Yrd. Doç. Dr. Zehra IŞIK ÇALIŞKAN

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Abdullah ŞENGÜL

BİR OSMANLI - CUMHURİYET ENTELEKTÜELİ: EDİP ALİ BAKI 1

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Burak KAHRAMAN

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRE FARKINDALIKLARININ SOSYOLOJİK ANALİZİ (NEVŞEHİR ÖRNEĞİ) 9

Doç. Dr. Ahmet OĞUZ

19. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA NEVŞEHİR'DE GAYRİMÜSLİMLERİN KİLİSE VE OKUL AÇMA FAALİYETLERİ 37

Arş. Gör. Ahmet UĞUR

NEVŞEHİRLİ ÇELEBİ-ZÂDE MEHMED EFENDİ VE İLMÜ'L-ME'ÂNÎ İSİMLİ ESERİ 47

Yrd. Doç. Dr. Ali CANÇELİK

MENÂKIBÜ'L-KUDSİYYE'DE İNSAN, TOPLUM VE MEKÂN ALGISI 57

Okutman Ali ÇAKIRBAŞ

MÜNİP HAYRİ ÜRGÜPLÜ: SİYASİ FAALİYETLERİ VE ESERLERİ 78

Doç. Dr. Ali KOZAN

BEKTAŞİLİĞİN PÎR-İ SÂNÎSİ: BALIM SULTAN 93

Arş. Gör. Dr. Alper ALTIN

NEVŞEHİR-ÜRGÜP'E BAĞLI MUSTAFAPAŞA (SİNASOS) KASABASINDA YER ALAN TARİHİ CAMİLER 104

Yrd. Doç. Dr. Aysel KEKİLLİOĞLU, Ebru KUNDURACI

NEVŞEHİR İLİ VE ÇEVRESİ BOMBUS TERRESTRİS (LİNNAEUS, 1758) (INSECTA: HYMENOPTERA:APIDAE) TÜRÜNÜN POLİNASYON BİYOMORFOMOLOJİSİ VE EKOLOJİSİ ÜZERİNE ÖN ARAŞTIRMA 122

Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER, Yrd. Doç. Dr. Hatice DOĞAN,
Yrd. Doç. Dr. Emine Zehra TURAN
KADINLARIN YÖNETSEL POZİSYONLARA YÜKSELMELERİNDE DİNİN ETKİSİ: NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ.....138

Yrd. Doç. Dr. Ayşe BUDAK
CUMHURİYET İDEOLOJİSİNİN SİMGELEŞTİRİLMESİ: NEVŞEHİR ÖRNEKLERİ 164

Yrd. Doç. Dr. Ayşegül ÖZCAN, Öğr. Gör. Kamuran ÖZDİL,
Arş. Gör. Şenay ŞERMET KAYA, Arş. Gör. Gülhan KÜÇÜK
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ENGELLİLERE YÖNELİK TUTUMLARI 178

Yrd. Doç. Dr. Ayşegül ÖZCAN, Öğr. Gör. Kamuran ÖZDİL,
Arş. Gör. Şenay ŞERMET KAYA, Arş. Gör. Gülhan KÜÇÜK
AVANOS TOPLUMUNDA ÇOCUKLARDA SIK GÖRÜLEN SAĞLIK SORUNLARINA İLİŞKİN GELENEKSEL UYGULAMALAR..... 188

Okutman Barış ERİÇOK
MEZUN İZLEME ÇALIŞMALARININ YÖREYE VE EĞİTİM ÖRGÜTLERİNE KATKISI: ONLAR ŞİMDİ NEREDE? ONLAR GELECEKTE NEREDE OLACAKLAR?..... 200

Yrd. Doç. Dr. Betül COŞKUN
NEVŞEHİRDE EL SANATLARI ‘’GİYİM KUŞAM KÜLTÜRÜ’’ ÖRNEĞİ 213

Beyza UYANIK
TÜRK MUTFAĞINDA BİR FÜZYON MUTFAK UYGULAMASI: AFFAGATO EŞLİĞİNDE TAHİN PEKMEZ SUFLESİ..... 220

Yrd. Doç. Dr. Burak ERYILMAZ, Öğr. Gör. Cem YÜCETÜRK
NEVŞEHİR BÖLGESİNDE KONAKLAYAN MÜŞTERİLERİN E-YORUMLARINA YÖNELİK BİR İÇERİK ÇÖZÜMLEMESİ: TRIPADVISOR ÖRNEĞİ..... 228

Yrd. Doç. Dr. Burcu Gülsevil BELBER, Öğr. Gör. Gülhan SÖZBİLEN
NEVŞEHİR'İN TURİSTİK ÜRÜNLERİNE OLAN TALEBİN, ŞEHRİN KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARINA ETKİSİYLE İLGİLİ YEREL HALK ALGILARI..... 244

Prof. Dr. Davut KILIÇ, Arş. Gör. Ahmet DURMAZ
OSMANLI DEVLETİNİN SON DÖNEMİNDE NEVŞEHİRLİ ŞEHİTLER (MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI ARŞİV KAYITLARINA GÖRE)..... 263

Dr. Deniz ULUKUŞ, Doç. Dr. Osman TUGAY
ÜRGÜP VE ÇEVRESİNİN (NEVŞEHİR) EKOTURİZM BİTKİLERİ..... 287

Okt. Dr. Derya KILIÇKAYA
FAKİR BAYKURT'UN EŞEKLİ KÜTÜPHANECİ ROMANINA YANSIYAN ÜRGÜP293

Yrd. Doç. Dr. Duygu EREN, Ali Koray ÖZGÜÇLÜ
TURİZMDE VANDALİZM (TAHRİPÇİLİK) SORUNU VE NEVŞEHİR ÖRNEĞİ 303

Yrd. Doç. Dr. Duygu EREN, Arş. Gör. Nurgül ÇALIŞKAN,
Arş. Gör. Koray ÇAMLICA
BUTİK TARZI KONAKLAMA İŞLETMELERİNİN GELİŞİMİNE YÖNELİK YEREL HALKIN TUTUMLARI: NEVŞEHİR ÖRNEĞİ..... 334

Yrd. Doç. Dr. Ebru ELPE
NEVŞEHİR HALK İNANÇLARINDA ZAMAN KAVRAMI..... 353

Arş. Gör. Eda Özgül KATLAV, Arş. Gör. Şule ARDIÇ YETİŞ
TURİZM ALANINDA EĞİTİM ALAN ÖĞRENCİLERİNİN STAJ SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA 362

Yrd. Doç. Dr. Elif Eren GÜLTEKİN
NEVŞEHİR İLİ'NİN ENDÜSTRİYEL HAMMADDELERİ VE EKONOMİYE KATKILARI..... **378**

Arş. Gör. Emel EFE YAVAŞCAN, Prof. Dr. Zehra Gediz URAK
KAPADOKYA'DA YER ALAN RUM KASABASININ TARİHİ DOKUSU ÜZERİNE: MİSTİ/MİSLİ (KONAKLI) KASABASI 399

Doç. Dr. Emin ÖZDEMİR
İL MERKEZİ OLUNCAYA KADAR Kİ SÜREÇTE NEVŞEHİR'İN TBMM'DE TEMSİLİ..... 418

Öğr. Gör. Emrah ÖRGÜN, Öğr. Gör. Emrah KESKİN
ÜRGÜP MUTFAK KÜLTÜRÜNÜN YÖRE HALKI TARAFINDAN BİLİNİRLİĞİNİN TESPİT EDİLMESİ.....430

Öğr. Gör. Emre KÜÇÜKGÖK, Yrd. Doç. Dr. Emre ÜSTÜN,
Yrd. Doç. Dr. Emin Erdem KAYA, Öğr. Gör. Yavuz Selim KALELİ
NEVŞEHİR YÖRESİ TÜRKÜLERİNİN TÜRK SANAT MÜZİĞİ ÖĞELERİNİ İÇERMESİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ 440

Doktora Öğr. Enes ÖZ
KAPADOKYA'NIN UNUTULAN KİLİSESİ; ST. JOHN THE BAPTİST..... 451

Yrd. Doç. Dr. Ercan KAÇMAZ
YAŞAYAN ŞAİR SADİ TELTİK VE 500 KIT'ALIK MANZUM ŞİİRİ: BİR ZAMANLAR NEVŞEHİR 459

Okutman Ercüment SARIAY
1912 YILI CİNAYET CETVELLERİNE GÖRE NEVŞEHİR, ARAPSUN (GÜLŞEHİR) VE ÜRGÜP KAZALARINDA SUÇ VE SUÇLULAR..... 475

Yrd. Doç. Dr. Erdal ÜNSALAN, Yrd. Doç. Dr. Burak ERYILMAZ
NEVŞEHİR İÇİN YENİ BİR TURİSTİK ÇEKİM ALANI ÖNERİSİ: TÜRK DEVLETLERİ CANLI TARİH MÜZESİ 490

Yrd. Doç. Dr. Erkan HİRİK
AĞIZLARDA KELİME EŞDEĞERLİĞİ: NEVŞEHİR AĞZI ÖRNEĞİ 497

Esra BULUT
YAZITLAR IŞIĞINDA TABAL KRALLIĞI DÖNEMİ'NDE NEVŞEHİR VE ÇEVRESİNDE HÜKÜM SÜREN KRALLAR 516

Arş. Gör. Fatih ŞENDİL
SUAT HAYRİ ÜRGÜPLÜ'NÜN SİYASİ HAYATI 531

Prof. Dr. Filiz KILIÇ
ÜRGÜP MÜZESİ'NDE BULUNAN AVANOS'LA İLGİLİ FERMAN VE BERATLAR 543

Funda SOLMAZ ŞAKAR
NEVŞEHİR'DE MİMARİ MİRASIN KORUNMASINDA KORUMA UYGULAMA VE DENETLEME BÜROSU'NUN ROLÜ 557

Öğr. Gör. Gülay TEMİZ, Emine Yurdanur UĞUR, Ezgi DOĞAN
SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS NEVŞEHİR'DE OYNANAN GELENEKSEL ÇOCUK OYUNLARI 565

Yrd. Doç. Dr. Gülser OĞUZ
NEVŞEHİRLİ DAMAT İBRAHİM PAŞA'NIN GÜNDELİK HAYATTAKİ İLGİ ALANLARIYLA İLGİLİ İPUÇLARI 581

Halil BERK, Yrd. Doç. Dr. Ferda ÜSTÜN
YABANCILAŞMA DUYGUSUNUN ÖRGÜTSEL SESSİZLİK ÜZERİNE ETKİSİ 591

Prof. Dr. Hasan Ali ŞAHİN
ASUR TİCARET KOLONİLERİ ÇAĞI'NDA NEVŞEHİRİN BATISINDA YER ALAN ÖNEMLİ BİR TİCARİ İSTASYON: NENAŠŠA ŞEHRİ 607

Yrd. Doç. Dr. Hasan YAVUZER
HAYATI VE HİZMETLERİYLE HÜNKÂR HACI BEKTAŞ VELİ 616

Yrd. Doç. Dr. Haşim ERDOĞAN
NEVŞEHİR'İN TBMM'DE İLK TEMSİLİ 632

Yrd. Doç. Dr. Hakan DULKADİROĞLU, Hatice DOKUR
NEVŞEHİR'DE ISINMA AMAÇLI YAKIT KULLANIMINDAKİ DEĞİŞİMLER VE HAVA KALİTESİNE ETKİLERİ 647

Yrd. Doç. Dr. Hikmet Zeki KAPCI
DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ NEVŞEHİR MİLLETVEKİLLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ 656

Öğr. Gör. Dr. Hüseyin ARAS
NEVŞEHİR'DE TURİZM GÜVENLİĞİ 672

Dr. Hüseyin BENLİ, Doç. Dr. M. İbrahim BAHTİYARİ
NEVŞEHİR BÖLGESİ EL YAPIMI HALI VE KİLİMLERİNDE KULLANILAN DOĞAL BOYALAR VE BOYAMA YÖNTEMLERİ ÜZERİNE MODERN YAKLAŞIMLAR 693

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin CÜCE
NEVŞEHİR İLİ BİMS ÜRETİM SEKTÖRÜNDE TEMİZ ÜRETİM OLANAKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ 706

Doç. Dr. Hüseyin GÖNEL
NEVŞEHİRLİ ÖMER B. OSMAN'IN AYNU'L-UYÛN ADLI ESERİ 722

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin SARAÇ
NEVŞEHİRLİ DAMAT İBRAHİM PAŞA'NIN DEVLET AHVALİYLE İLGİLİ MISIR YÖNETİCİLERİNE GÖNDERDİĞİ MEKTUPLAR 726

Yrd. Doç. Dr İbrahim Ethem ÖZKAN
NEVŞEHİR İLİ YER ADLANDIRMALARINDA KULLANILAN KİŞİ ADLARI VE KÖKENLERİ..... 746

Yrd. Doç. Dr. İbrahim İLHAN, Öğr. Gör. M. Doğan KAMIŞ, Okan TÜRK
NEVŞEHİR YEREL MUTFAK KÜLTÜRÜNÜN GASTRONOMİ TURİZMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ..... 752

Doç. Dr. İbrahim YILMAZ, Yrd. Doç. Dr. Duygu EREN,
Arş. Gör. Meral BÜYÜKKURU, Betül ÇETİN
KONAKLAMA İŞLETMELERİNİN ENGELLİ TURİZMİNE YÖNELİK UYGULAMALARI: NEVŞEHİR ÖRNEĞİ..... 766

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN
NEVŞEHİR'İN İLK NÜFUS SAYIMI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME (1831) 787

Yrd. Doç. Dr. İrfan Deniz YAMAN, Yrd. Doç. Dr. Yavuz AYDIN,
Arş. Gör. Iraz Aslı YAMAN
BATI KAPADOKYA (Aksaray İli) PALEOLİTİK YÜZEY ARAŞTIRMASI..... 802

Öğr. Gör. İsa Serhan CİHANGİR, Öğr. Gör. Osman ÖZER
YEREL HALKIN GÖZÜYLE SÜRDÜRÜLEBİLİR TERMAL TURİZM: "KOZAKLI TERMAL"..... 816

Öğr. Gör. İsa Serhan CİHANGİR, Öğr. Gör. Osman ÖZER
AŞÇILIK EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM MEMNUNİYETLERİ VE KARİYER BEKLENTİLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA "USET"..... 841

Arş. Gör. Kadri H. YILMAZ
DAMAT İBRAHİM PAŞA'YA SUNULAN TEŞEKKÜRNÂMELER..... 868

Öğr. Gör. Koray GENÇ, Öğr. Gör. Serkan ŞENGÜL
GÜZEL ATLAR DİYARINA YOLCULUK: KAPADOKYA BÖLGESİNE YÜKSEK GELİRLİ TURİST ÇEKİMİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME 878

Yrd. Doç. Dr. Kürşat KOÇAK
NEVŞEHİR YÖRESİNDEKİ BOZKIR TÜRK KÜLTÜRÜNE AİT DEFİN GELENEK VE TÖRENLERİ 892

Prof. Dr. L. Gürkan GÖKÇEK, Öğr. Gör. Gülbin İNCE
ASUR DEVLETİ NİN TABAL KRALLIĞI İLE OLAN SİYASİ MÜNASEBETLERİ ... 899

Doç. Dr. Mehmet Ali YOLCU
İNANCIN SÜRDÜRÜLMESİNDE ZİYARET FENOMENİNİN ETKİSİ: HACIBEKTAŞ İLÇESİ ÖRNEĞİ 912

Doç. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ
NEVŞEHİRLİ ÂŞIK FUAD ZORLU'NUN ŞİİRLERİNDE KÜLTÜREL UNSURLAR . 923

Öğr. Gör. M. Doğan KAMIŞ, Okan TÜRK, Yrd. Doç. Dr. İbrahim İLHAN
NEVŞEHİR YEMEKLERİNİN FÜZYON MUTFAĞA UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ 943

Prof. Dr. M. Fatih KÖKSAL
HACI BEKTAŞ-I VELÎ'NİN ÖLÜM TARİHİ HAKKINDA 951

Arş. Gör. Mehmet Emin DEDE
KÜLTÜREL MİRAS İMGELERİNİN AKTARIM ARACI OLARAK TİCARÎ İŞLETME ADLARI: "NEVŞEHİR ÖRNEĞİ" 985

Yrd. Doç. Dr. Mehmet HAZAR, Yrd. Doç. Dr. Cevdet İLHAN
MUSTAFAPAŞA'DAKİ MAKEDONCA KONUŞURLARIN TÜRKÇESİ ÜZERİNE ... 992

Yrd. Doç. Dr. Mesut GÜN
NEVŞEHİR TÖMERDE B1 SEVİYESİNDE TÜRKÇE ÖĞRENEN AFGAN ÖĞRENCİLERİN TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ALGISI..... 1020

Doç. Dr. Metin Ziya KÖSE
MUKÂTAALI VAKIFLAR VE NEVŞEHİR'DE MUKÂTAALI VAKIF ÖRNEKLERİ (XVIII-XIX. YÜZYILLAR)..... 1039

Arş. Gör. Muhammet Emin YILDIZLI, Doç. Dr. Hüseyin GÖNEL
NEVŞEHİR İLİ KAYMAKLI İLÇESİ KİTABE VE MEZAR TAŞLARI..... 1052

Arş. Gör. Murat GÜR
ABDULLAH RIZA ERGÜVEN'İN ŞİİRLERİNDE BİREYSEL TEMALAR VE AVANOS..... 1068

Doç. Dr. M. Murat ÖNTUĞ
XIX. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA DAMAT İBRAHİM PAŞA'NIN NEVŞEHİR'DEKİ VAKIF ESERLERİNİN DURUMU HAKKINDA..... 1076

Yrd. Doç. Dr. Neşe HARBALİOĞLU
GREK HARFLİ TÜRKÇE BİR ESER: NEVŞEHİR SALNAMESİ 1913..... 1114

Doç. Dr. Nevzat TOPAL
MAÂRİF SALNÂMELERİNE GÖRE NEVŞEHİR'DE EĞİTİM VE ÖĞRETİM (1898-1903)..... 1130

Arş. Gör. Nihan OZANSOY TUNÇDEMİR
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN KAPADOKYA TURİZM BÖLGESİ İLE İLGİLİ FARKINDALIK ARAŞTIRMASI..... 1149

Arş. Gör. Nilay TURAÇ
YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN GENEL SAĞLIK DURUMLARI VE BUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLER İLE İLİŞKİSİ..... 1160

Öğr. Gör. Osman ÖZER, Öğr. Gör. İsa Serhan CİHANGİR
YABAN TV'NİN YERLİ AVCILARIN TUTUMLARINA YÖNELİK ETKİLERİ VE AV TURİZMİ AÇISINDAN İRDELENMESİ: NEVŞEHİR İLİ ÖRNEĞİ..... 1171

Yrd. Doç. Dr. Özlem Öztürk ÇETENAK, Doç. Dr. Ersan ERSOY
Yrd. Doç. Dr. Emin Hüseyin ÇETENAK
TURİZMDE YOĞUNLAŞMA ANALİZİ VE TURİZM SEKTÖRÜNDE BİR RİSK ÖLÇÜTÜ ÖNERİSİ: NEVŞEHİR ÖRNEĞİ..... 1194

Arş. Gör. Pelin CALPBİNİCİ, Ebru DIĞRAK
HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN BAKIM DAVRANIŞLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ 1216

Arş. Gör. Rahman ŞAHİN
CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA KAPADOKYA'DA SAĞLIK..... 1227

Doç. Dr. Ramazan ADIBELLİ
KAPADOKYA'NIN ANTİK DÖNEM DİNİ DÜŞÜNCESİ ÜZERİNDEKİ PERS DİNİN İZLERİ..... 1238

Yrd. Doç. Dr. Remzi AYDIN
ÜRGÜP MÜZESİ'NDEKİ TÜRK-İSLÂM KİTABELERİ 1254

Doç. Dr. Sadettin BAŞTÜRK
KÖYDEN ŞEHİRE ARABSUN (GÜLŞEHİR) 1287

Doç. Dr. Sadettin BAŞTÜRK, Nur BİLİR, Ayşe ÖDEMİŞ
TARİHİ SEVDİREN ADAM; AHMET REFİK ALTINAY..... 1296

Prof. Dr. Sebahattin BAYRAM, Doç. Dr. Remzi KUZUOĞLU
ÇİVİ YAZILI BELGELERE GÖRE M.Ö. 2. BİN'DE NEVŞEHİR..... 1318

Arş. Gör. Serkan KÖSE
MEKÂNIN KUTSALLAŞTIRILMASI: NEVŞEHİR ALEVİLİĞİNDE EŞİK İNANCI 1327

Serkan PAYDAK
TARİHİN GÖRSEL ANLATIMINDA ÖZEL MÜZELERİN ROLÜ: KAPADOKYA SANAT VE TARİH MÜZESİ ÖRNEĞİ 1334

Öğr. Gör. Serkan ŞENGÜL, Yrd. Doç. Dr. Burak ERYILMAZ,
Doç. Dr. Oğuz TÜRKAY
NEVŞEHİR MUTFAK BİLİNİLİRLİĞİNİN DESTİNASYON MARKA DEĞERİ BOYUTLARI İLE İLİŞKİSİNİN TESPİT EDİLMESİ 1346

Yrd.Doç.Dr. Seyhun ŞAHİN
TÜRKİYE SELÇUKLU SULTANLARI IV. KILIÇ ARSLAN İLE III. ALAEDDİN KEYKUBÂD'IN NEVŞEHİR'DE YAŞAYAN CANLI HATIRALARI 1359

Yrd. Doç. Dr. Şamil YEŞİLYURT
MURAT DEVRİM DİRLİKYAPAN'IN ŞİİRLERİNDEKİ İMGELER 1371

Arş. Gör. Şerife ÖRDEK
NEVŞEHİRLİ SIYÂM-ZÂDE HASAN HAMDÎ EFENDİ VE TERCEME-İ HÂLİ 1385

Öğr. Gör. Şükran DOĞRU GÜRPINAR
ÇAMURDAN SANATA UZANAN EL: GALİP KÖRÜKÇÜ 1395

Asst. Prof. Tekiner KAYA
CAPPADOCIA VISITOR PROFILE ANALYSIS: AXIX SHIFTING, REASONS AND RESULTS 1425

Ögr. Gör. Tuğba GÖNEL SÖNMEZ
NEVŞEHİR DÜĞÜNLERİNDE GÂLE TÖRENİ VE "SAÇ" İMGESİ 1453

Yrd. Doç. Dr. Tuğrul BALABAN
AYŞE PASLANMAZ'IN ŞİİRLERİNDE TOPLUMSAL TEMA 1464

Doç. Dr. Tuncay BÜLBÜL
14. YÜZYIL ŞAİRİ GÜLŞEHRÎ'NİN ADI, MEMLEKETİ VE TÜRBESİ İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELER 1481

Öğr. Gör. Tülay Avcı TAŞKIRAN
GELENEKSEL ATLI SPORLARIN KAPADOKYA BÖLGESİNDE UYGULANMASI 1489

Yrd. Doç. Dr. Ünal ZAL
TARİHİ METİNLERDE AKTARMA SORUNLARI 1499

Öğr. Gör. Yavuz Selim KALELİ, Yrd. Doç. Dr. Emin Erdem KAYA
Yrd. Doç. Dr. Emre ÜSTÜN, Öğr. Gör. Emre KÜÇÜKGÖK
ÜRGÜP'LÜ REFİK BAŞARAN'DAN DERLENEN TRT REPERTUARINDAKİ TÜRKÜLERİN MELODİK YÖNDEN İNCELENMESİ 1517

Prof. Dr. Yıldıray ÖZBEK
KAPADOKYA BÖLGESİ OSMANLI DÖNEMİ DUVAR RESİMLERİNDE PAYİTAHT TASVİRLERİ 1526

Arş. Gör. Yusuf KARAKUŞ, Arş. Gör. Koray ÇAMLICA
TUR HİZMET PERFORMANSININ KFG-AHP BÜTÜNLEŞİK YÖNTEMİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ VE İYİLEŞTİRİLMESİ 1542

Okt. Zehra ERGEÇ
POSTMODERN TARİHİ ROMANLARDA NEVŞEHİRLİ DAMAT İBRAHİM PAŞA 1560

İNANCIN SÜRDÜRÜLMESİNDE ZİYARET FENOMENİNİN ETKİSİ: HACIBEKTAŞ İLÇESİ ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Mehmet Ali YOLCU
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
mehmetaliyolcu@nevsehir.edu.tr

Ziyaret fenomeni, profanın dışında kalan ve belli kurallar dairesinde etkileşime girildiğinde fayda umulan mekânlara gidilip kutsalla bir çeşit ilişki kurulmasıdır. Bu bağlamda bir türbe ziyaret yeri olabileceği gibi, dağ, tepe, su kaynağı, taş, ağaç vb. nesne ve mekânlar da ziyaret yeri haline gelebilir. Sosyo-kültürel ortamda meydana geldiği için ziyaret, aynı zamanda toplumsal bir olgudur. Örneğin topluluk kimliğinin bir parçası olan inancın sürdürülmesinde ziyaret fenomeni son derece etkilidir. Ziyareti gerçekleştiren inanan için ziyaret mekânının anlamı diğerlerine göre farklılaşmakta, kutsalla temas edildiğine inanıldığı için ziyaretçinin davranışları sınırlanmakta ve duygusal doyumu sağlanmaktadır. Ziyaret mekânının kenarında günlük yaşamını sürdüren topluluk için ise bu yer, inanç turizmi açısından değerlendirilebilir görülebilmektedir. Bu çalışma, Hacıbektaş ilçesinde ziyaret edilen kutsal mekânları ziyaret fenomeninin işlevleri açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada, başta Hacı Bektaş Veli türbesi olmak üzere, Beştaşlar, Kadıncık Ana Evi, Çilehane, Deliklitaş, Dedebağı, Akpınar, Karahöyük, Hırka Dağı, Atkaya, Bektaş Efendi Türbesi gibi Alevi-Bektaşi inancının kültleştirdiği ziyaret mekânları; ziyaret zamanı ve ziyaretçilerin amaçları bağlamında değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ziyaret fenomeni, Hacıbektaş ilçesi, kutsal, Alevilik-Bektaşilik.

GİRİŞ

Kutsal, güçlü bir biçimde dinsel saygıyı gerektiren, zaman zaman tapınılan, hayranlık ve korku duygusuyla bazı nesnelerde ve ayinlerde kendini gösteren güçtür. Kutsallık, özü itibariyle, insani deneyimin dışında olduğundan, gizemli ve doğaüstü güçle olan teması nedeniyle bir kısım eşyaya, bazı insanlara, hayvanlara ve bazı yerlere üstünlük atfedilmesidir. Kutsallık duygusu, herhangi bir dinde inançlı kabul edilen kişiyi Tanrıya, ritüele, cemaate, doktrine ve ahlaka bağlayan, onun din çerçevesinde kalmasına katkıda bulunan temel tecrübedir (Adam, 2006: 254, 246; Oymak, 2002: 11). Kutsalın tezahürlerinin kendileri vasıtasıyla ortaya çıktıkları nesneler, aşina olunan doğal ve sıradan şeylerdir. İmanlı kişi, kutsalı sadece tezahürleri sayesinde anlayabilmekte ve görebilmektedir. Oysa tezahürlerin ötesinde başka bir boyut yatmaktadır ki, bu gizemli,

adlandırılamayan ve tanımlanamayan boyuttur. Bu durumda kutsalı sadece ona inananları fark edebilmektedir (Cox, 2004: 212).

Her kutsal mekân, kutsalın tezahürünü çevredeki kozmik ortamdan bir toprak parçasını ayırma ve onu niteliksel olarak farklı kılma etkisine sahip bir kutsalın ortaya çıkışını gerektirmektedir (Eliade, 1991: 6-7). Kutsal yerler bazı özellikleri itibariyle diğerlerinden farklıdır. Kutsal yerler, etrafındaki duvar, taş, ağaç gibi şeylerle diğerlerinden ayrılmıştır. Dolayısıyla kutsal mekân ayrıcalıklı bir yerdir. Kutsalın bazı işaretler yoluyla tezahür etmesi nedeniyle mekânda bir değişim, bir başkalaşım meydana gelmektedir. Kutsalın tezahür etmesiyle bu mekân artık önceki yer değildir. Bu nedenle kutsal yerlere girmek için bazı kurallara riayet etmek lazımdır. Bunlara uyulmaması, o yerlerin kutsallığına gölge düşürmenin yanında, muhatap olan insanların tehlikeyle karşı karşıya kalmalarına sebep olur (Adam, 2006: 262-263).

Ziyaret fenomeni, profanın dışında kalan ve belli kurallar dairesinde etkileşime girildiğinde fayda umulan mekânlara gidilip kutsalla bir çeşit ilişki kurulmasıdır. Bu bağlamda bir türbe ziyaret yeri olabileceği gibi, dağ, tepe, su kaynağı, taş, ağaç vb. nesne ve mekânlar da ziyaret yeri haline gelebilir. Sosyo-kültürel ortamda meydana geldiği için ziyaret, aynı zamanda toplumsal bir olgudur. Örneğin topluluk kimliğinin bir parçası olan inancın sürdürülmesinde ziyaret fenomeni son derece etkilidir. Ziyareti gerçekleştiren inanan için ziyaret mekânının anlamı diğerlerine göre farklılaşmakta, kutsalla temas edildiğine inanıldığı için ziyaretçinin davranışları sınırlanmakta ve duygusal doyumu sağlanmaktadır. Ziyaret mekânının kenarında günlük yaşamını sürdüren topluluk için ise bu yer, inanç turizmi açısından değerlendirilebilir görülebilmektedir.

Hacıbektaş'ta Ziyaret Yerleri

Hacı Bektaş Veli Türbesi: Alevi Bektaşi inancının hiyerarşik yapısında önemli bir yere sahip olan dergâh, 1925 yılında kapatılmış, 1964 yılında da müze olarak açılmıştır. Müzenin girişinde bir bahçe yer almaktadır. Burası türbenin birinci avlusudur. Diğer adı "Nadar Avlusu" olan birinci avluda Üçler Çeşmesi yer almaktadır. İkinci avluda Aslanlı Çeşme, Aşevi, Tekke Camisi, Havuz, Mihman Evi, Meydan Evi, Kiler Evi ve Dede-Baba Köşkü gibi yapılar vardır. Bu avluda yer alan Aslanlı Çeşme'den akan suyun şifalı olduğuna inanılır.

Üçüncü avlunun giriş kısmının karşısında Hacı Bektaş Veli'nin mezarının bulunduğu "Pir Evi" vardır. Bazı derviş ve babaların mezarları da yine üçüncü avluda yer

almaktadır. Hacı Bektaş Veli dergâhının çekirdeğini teşkil eden ve en eski yapı olan, Hacı Bektaş Veli'nin halvet olduğu, çile çektiği yer ile kırklar meydanı ve Hacı Bektaş Veli'nin mezarı bu bölümdedir. Dergâhta hizmet görmüş kişilerin mezarları giriş bölümünün sağ ve solunda yer alırken, iç bölümde kırklar meydanının sağ ve sol taraflarında da çeşitli mezarlar bulunmaktadır. Kırklar meydanının doğusunda Resul Bali ile Horasan erlerinin mezarları vardır. Kırklar meydanının sol tarafında baba ve çelebi mezarları ile Ahmet Cemalettin Çelebi'nin mezarı vardır. Dergâha ait birçok eşya, üçüncü avluda Hacı Bektaş Veli'nin de gömülü olduğu binada sergilenmektedir. Güvenç Abdal'ın kabri de bu bölümde yer almaktadır (Yavuzer, 2010: 149-150; Noyan, 1987: 46).

Yine üçüncü avluda bugünkü anlamda Bektaşiliğin kurucusu sayılan ve Bektaşiliğin ritüellerini sistemleştiren Balım Sultan'ın türbesi vardır. Bu türbenin önünde Horasan'dan atılan yanan bir dal parçasından meydana geldiğine inanılan (KK: 2) bir karadut ağacı vardır. Bu ağaç, Alevi-Bektaşilerce kutsal sayılmakta, ağaca dilek dileme ve niyaz yapılmaktadır. Yasaklanmasından önce ağaca bez ve çaput bağlanmaktaydı ve bu yolla dilek dilenmekteydi (KK: 1). Ziyaretçilerin özellikle Pir Evi bölümünde duvar ve eşikleri, türbeleri öpüp niyaz ettikleri, Hacı Bektaş Veli'nin kabrini yedi kez dönerek saygı sundukları görülmüştür.

Çilehane: İlçenin doğusunda yer alan Çilehane, bir tepenin üzerinde genişçe bir yerdir. Çilehane adı mekânın tümünü adlandırmada kullanıldığı gibi, sadece o alanda bulunan bir mağaranın adı olarak da bilinmektedir. Bu küçük mağaranın bir diğer adı ise Deliklitaş'tır. Deliklitaş'ta zaman zaman Hacı Bektaş Veli'nin halvete çekildiği söylenmektedir. Burayı ziyaret edenler, Deliklitaş'ta bulunan küçük bir delikten geçerek arınma ritini gerçekleştirirler. Günahkâr olanların her ne kadar fiziksel olarak zayıf da olsalar buradan geçemeyeceğine inanılmaktadır. Söz konusu ritüel davranışın gerçekleştirilmesinden sonra adak adanır. Bir de Çilehane'de Hacı Bektaş Veli'yle ilişkili olduğuna inanılan Minder Kaya ve Kulunç Kaya vardır. Hacı Bektaş Veli'nin Minder Kaya'ya oturup dinlendiğine, Kulunç Kaya'nın ise sırt ağrılarına iyi geldiğine inanılmaktadır. Bu nedenle ziyaretçiler, kayanın üstünden sırtüstü aşağı doğru kayarlar (KK: 1). Yine kayaların çevresinde bulunan küçük ağaçlara çaput ve bez bağlanmıştır. Çilehane'de dikkat çeken bir başka yer Zemzem Çeşmesi'dir. Bu çeşmeden akan suyla ilgili Vilayetname'de bir rivayet yer almaktadır. Çeşmenin suyunun şifalı olduğu kabul edilir. Ayrıca sonradan yapılan Ozanlar Yolu'nda Alevilikte önemli bir yeri olan yedi ulu ozanın heykelleri bulunmaktadır.

Beştaşlar: İlçeye yaklaşık 5 km. mesafede Çivril köyü yakınlarında beş adet büyük taş vardır. Bu taşlarla ilgili anlatılan efsane şöyledir: O zamanlar otlaktaki sığırlar sırayla güdülürmüş. Sıra İdris Hoca'da iken hocanın bir işi çıkmış. Hacı Bektaş Veli görevi üstlenmiş. Hayvanlar otlarken İdris Hoca'nın kardeşi Sarı, öküzleri getirip sürüye katmış. Hacı Bektaş Veli, bunları gözetemeyeceğini, bu nedenle sorumluluk almak istemediğini belirtmiş. Sarı, ısrar etmiş. Sonra Sarı'nın öküzlerini kurt parçalamış. Sarı, Hacı Bektaş Veli'yi suçlamış ve kadıya gitmişler. Çevrede bulunan bu beş taş, yuvarlana yuvarlana huzura gelerek Hacı Bektaş Veli için şahitlik yapmış. Günümüzde Beştaşların olduğu yer tel örgülerle çevrilmiştir. Tel örgülerin üzeri, çaput ve dilek bezleriyle doludur. Yakın mesafede bir yerde ise bir kurban kesim yeri vardır. Yine bu beş taştan farklı bir yerde bir taş daha vardır ve bu taşın efsanede geçen kadı olduğuna inanılmakta ve bu nedenle ziyaretçiler tarafından taşlanmaktadır (KK: 1).

Kadıncık Ana Evi: Karahöyük'ün eteğinde Akpınar Çeşmesi'nin arkasında bulunan Kadıncık Ana Evi'nde Hacı Bektaş Veli'nin konuk olarak kaldığı bilinmektedir. Ev birbirine ekli üç odadan oluşmuştur. Birinci oda tek kemerli olup üç küçük penceresi vardır. Odanın sol tarafındaki eğri duvar, yıkılmak üzere iken Hacı Bektaş Veli'nin eli ile yıkılmasını engellediği rivayet edilen duvardır. Giriş kapısının karşısındaki sol köşede, Kadıncık Ana'nın içinde sır olduğu söylenen tandır yeri bulunmaktadır. Ziyaretçiler bu tandır oyuğundan alınan toprağın şifalı olduğuna, çocuğu olmayan kadınların çocuk sahibi olmalarını sağladığına inanmaktadır (KK: 2; KK: 3).

Bektaş Efendi Türbesi: Müze alanının dışında yer alır. Türbe adını Bektaş Efendi adlı birinden almıştır. Ayrıca bir rivayete[3] istinaden buraya "Kesikbaş Türbesi" dendiği de olur (KK: 2).

Dedebağı: İlçenin kuzeyinde yaklaşık 3 km. mesafede bir yerdedir. Günümüzde mesire alanı olarak kullanılan Dedebağı'nda Hacı Melek Baba ve Pehlivan Baba'nın mezarlarının bulunduğu Arıcı Baba türbesi yer almaktadır. Ayrıca Şeker Pınarı da buradadır.

[3] Rivayete göre, Bektaş Efendi, bir sorun nedeniyle İstanbul'da başı kesilmiş ama ölmemiş. Şeyh Bektaş, kesik başını koltuğuna alıp Hacı Bektaş Dergâhına geldiği zaman ölmüştür ve kendisine ziyaretgâh olarak bu türbe yapılmıştır (KK: 2).

Akpınar: Kadıncık Ana Evi'nin aşağı kısmında yer alan taştan yapılmış bir çeşmedir. Alevi-Bektaşilerce kutsal sayılan bu çeşmenin yakınında öksürüğe iyi geldiğine inanılan (KK: 3) öksürük çeşmesi adında bir çeşme daha vardır.

Karahöyük: İlçenin kuzey tarafında üzerinde yer yer çam ağacı bulunan bir tepedir. Hacı Bektaş Veli'nin Horasan'dan buraya güvercin donunda indiği ve ilk müritleri ile toplantı yaptığı rivayet edilir (KK: 2).

Hırka Dağı: İlçe merkezine 15 km uzaklıkta yer almaktadır. Soğuk bir günde Hacı Bektaş Veli'nin hırkasını yakıp küllerini savurduğu, bu küllerin hep meşe ağacı olduğu ve adını da bu olaydan aldığı rivayet edilen Hırka Dağı bugün meşeliklerle kaplıdır. Günümüzde burası bir mesire yeri olarak kullanılmaktadır (Yavuzer, 2010: 162).

At Kaya: İlçenin güneyinde bulunan büyükçe bir kaya parçasıdır. Hacı Bektaş Veli'nin at niyetine üzerine binip kayayı yürüttüğüne dair rivayetler (KK: 2) vardır.

Arıcı Baba Türbesi: Dedebağı mevkiinde yer alan, kerpiçten yapılmış bir türbedir. Arıcı Baba türbesinin içinde Hacı Melek Baba ve Pehlivan Baba'nın kabirleri yer almaktadır. Arıcı Baba'yla birlikte bu iki kişi, zamanında tekkenin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bağlarda çalışan hizmetkârlardır. Arıcı Baba'yla ilgili anlatılan efsane şöyledir: Dedebağı'nda arıcılıkla uğraşan Arıcı Baba, bir tatsızlıktan dolayı başka bir yere gönderilmek istenir. Dedebağı'ndan ayrılmasıyla beraber arılar da onu takip eder. Bunun üzerine Arıcı Baba'ya tekrar eski görevini verirler. Fakat geri geldiğinde, bu mahlûkları kovanlarından çıkarttım, rahatsız ettim, bu gece hakka yürüyeceğim, der. Ardından o gece vefat eder. Mezarı vasiyeti üzerine türbenin kapısı önünde, dışarıdadır (KK: 1; KK: 2). Türbenin etrafındaki ağaçlarda dilek bezleri ile türbe duvarlarının dibinde dilek mumları göze çarpmaktadır.

DEĞERLENDİRMELER

Ritüel, belli zamanlarda tekrarlanan, kutsalla ilişkili sembolik bazı hareketlerle bütünleşmiş davranış kalıplarıdır. Bu bağlamda ritüelin belli bir uygulama düzeni vardır. Durkheimcı anlamda ritüel, toplumsal dayanışma duygusunu artırır ve toplumsal düzeni yeniden kurgular. Geçmişle kurulan bağlığı sürdürmek, toplumsal yapıyı güçlendirmek, kolektif idealleri grup üyelerine tasdik ettirmek gibi işlevlere sahip olan ritüel, kültürel tutunuma katkıda bulunmaktadır.

Ritüelin toplumsal yanına vurgu yapan ayin, ziyaret fenomeni içinde önemli bir yere sahiptir. Özbudun, ayinlerin işlevlerini beş başlıkta toplamıştır: 1. Ayin, tinsel âlemi anlamak için bir araçtır (dinsel işlev); 2. Bilinmeyen olaylardan kaçınmayı sağlayarak ve toplum yaşamına bir örneklik kazandırarak kaygı giderici bir rol oynar (psikolojik işlev); 3. Bireyi toplumla bütünleştirir, toplumsallaştırır (eğitsel işlev); 4. Toplumun kültürünün gelecek kuşaklara devredilmesini sağlar (tarihsel ve kültürel işlev); 5. Toplumsal statüyü perçinler (siyasal işlev) (Özbudun, 1997: 23).

Bu işlevlerden yola çıkarak ziyaret fenomeninin aktarıcı ve alıcı kuşağına odaklanıldığında ziyaret olgusundaki kutsallığın hasara uğrayarak anlamlandırılması güç bir "alışkanlık" koduna indirgendiği görülmektedir. Çünkü ziyaretle ilişkili ritüelin "yaptırım gücü" ve "meşrulaştırıcı işlevi" kısmen kaybolmuş ve dönüşmüştür. Bu bağlamda evliya-ata kültüne bağlı gelişen ziyaret, Aleviliğin uğradığı ritüel dönüşümün oluşturduğu boşluğu doldurma işlevini kazanmıştır. Ancak kimliğin yeniden canlandırılmasında salt ritüelistik boyut göz önünde tutulmamış, yakın tarihsel süreçte yaşanan birtakım travmatik olayların izleri, toplumsal dayanışma duygusunu pekiştirmek amacıyla ziyaret yerlerine yansıtılmıştır. Çilehane'deki Karanlıktan Aydınlığa İnsanlık Anıtı'nın üzerinde yer alan, Menemen, Sivas, Maraş ve Çorum olaylarının yer aldığı tarihler bu duruma örnektir. Bu noktada kutsalın ziyaret mekanlarına adaptasyonunun yanında politik bir kimliğin üretildiği topluluk formasyonu ziyaret fenomeniyle bütünleşmiştir.

Hacıbektaş'a ziyarete gelenleri iki grupta toplamak mümkündür. Birinci grup, kırsal Aleviliği temsil eden geleneksel ziyaretçilerdir ve bu grup ziyareti kutsalla ilişki kurma, birtakım dilekleri dileme, hac ibadetini yerine getirmenin huzuruna erişme gibi amaçları gözönünde tutmaktadır. Bu gruba göre, Hacı Bektaş Veli türbesi ve çevresi bir yerel hac merkezi haline gelmiştir ve böylece görece ibadetini yerine getirmenin huzurunu bulma yönünde bir işlev söz konusudur. Bu grup, burada kurban kesmekte, türbe ziyaretlerini gerçekleştirmekte, kutsala ilişkin nesneleri (toprak, taş, su vb.) yanına almaktadır. Ayrıca bu grup için psiko-sosyal gereksinimler mekânların kültleştirilmesinde oldukça etkindir. Hastalıklara şifa arama, çocuksuzluğu giderme, evlenmek için uygun kişi bulma isteği gibi bireysel nedenler ziyareti biçimlendiren diğer olgulardandır. Bu bağlamda ziyaret, belli bir hiyerarşiye sahip kapalı topluluklarda hem toplumsal hem de bireysel işlevlere sahiptir, demek mümkündür. Diğer yandan Hacıbektaş esnafı için bu gruplar inanç turizminin taşıyıcı gücüdür.

İkinci grup sosyo-ekonomik açıdan kırsal Aleviliğin temsilcileri olan birinci grupla karşılaştırıldığında bu grup üyelerinin yurtdışına ve büyük şehirlere göç etmiş ve periferi merkezli oldukları göze çarpmaktadır. Bu topluluklar için ritüel süreklilik kesintiye uğramıştır ve kentli Aleviliğin yeniden ürettiği kavramlar daha ön plandadır. Buna bağlı olarak söz konusu grupta yarı-kentli özellikler aramak doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu bağlamda grup, ziyaret olgusunu Alevi kimliğini ifade etme yeri olarak algılamakta, geleneksel olanın aksine modernleşmeyle paralel ortaya çıkan politik kimliğin pekiştiricisi olarak görmektedir. Hacı Bektaş Veli Anma Törenlerinin merkez-çevre ilişkisi içindeki muhalif içeriği ikinci grubu konsolide etmektedir. Ziyaret mekânlarının hemen çevresinde kurulmuş olan stantlarda geleneksel olan sembollerin yanında Aleviliğin politik zeminde meşruiyetini besleyen sembollerin yer alması (Mahir Çayan, Deniz Gezmiş vb. kişilerin tabloları ve fotoğrafları), bazı hediyelik eşyalarda muhalif siyasetin söylemlerinin görünür kılınması bu tezi güçlendirmektedir. Kısacası, ikinci grubun kentte uğradığı yapısal ve ritüelistik kesintiye karşılık kentli Alevi kimliğini tahkim etme hususunda ziyaret fenomeni yeni bir işlev kazanmıştır.

Konuyla ilgili bir başka husus da şudur: Kentlerde geleneksel Aleviliğin hiyerarşik zemininin çökmesi sonucu özgün ritüellerin de kaybolması, yeni bir perspektife yol açmıştır. Bu perspektif, sivil toplum örgütleri yoluyla topluluğu yeniden kurma çabalarını desteklemiştir. Sivil toplum örgütlerinin Hacıbektaş ilçesine İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerden turlarla ziyaretçiler getirmesi, kendi rehberleri eşliğinde anlatımlarla ziyareti yönlendirmesi dikkatlerden kaçmamaktadır. Hiyerarşik yapılanmanın yeniden icadı sürecinde kolektif adlandırmalar, ortak ata kurgusu, dayanışma ve grubun kültürel imleyicilerinin öne çıkarılması ziyaret fenomeni bağlamında Hacı Bektaş Veli Anma Törenleri üzerinden de gerçekleştirilmektedir. Bu durum, salt geleneği yeniden üretmek anlamına gelmemektedir; örneğin ikinci grup üyeleri ağaçlara dilek bezleri bağlamayıp türbe kapılarında niyaz etmezlerken, ziyareti Alevi kimliğinin belirleyici tipolojisi olarak görmekte ve Aleviliğe içkin uzak geçmişi yeniden yaşamak amacıyla kolektif hafızayı tazeleme aracı olarak önemsemektedirler. Yine bu tip katılımcılar açısından ziyaret mekânları ve kült kişiler, mitosla beslenen, eşitlikçiliği ve Ortaçağ hümanizmini referans alarak biçimlenmiş Alevi ütopyası kurgusuna yerleştirilmektedir. Bu bağlamda ziyaret fenomeni, grup kimliği üzerinden inancı yeni bir uyarlamayla yaşatmada işlevsel hale gelmektedir.

KAYNAKÇA

Adam, Baki. (2006). "Kutsal ve Kutsal Olmayan", *Din Bilimleri 2* (Ed. B. Adam). Ankara: Ankuzem Yay.

Cox, James L. (2004). *Kutsalı İfade Etmek: Din Fenomenolojisine Giriş.* (Çev. Fuat Aydın). İstanbul: İz Yayıncılık.

Eliade, Mircea. (1991). *Kutsal ve Dindışı*. (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay). Ankara: Gece Yayınları.

Noyan, Bedri. (1987). *Bektaşilik Alevilik Nedir?.* Ankara: Sanat Kitabevi.

Oymak, İskender. (2002). *Malatya ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri*. Malatya: Kubbealtı Yayıncılık.

Özbudun, Sibel. (1997). *Ayinden Törene: Siyasal İktidarın Kurulma ve Kurumsallaşma Sürecinde Törenlerin İşlevleri*. İstanbul: Anahtar Kitaplar.

Yavuzer, Hasan. (2010). "Hacı Bektaş'ta Ziyaret Yerleri ve Atfedilen Anlamlar". *Doğumunun 800. Yılında Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri.* Ankara: AKM Yayınları, ss. 143-168.

Sözlü Kaynaklar

KK. 1. Can Aloğlu, 1964 doğumlu, ortaokul mezunu, Hacıbektaş'ta yaşıyor, Esnaf.

KK. 2. Haydar Kaim, 1944 doğumlu, ilkokul mezunu, Hacıbektaş'ta yaşıyor, Çiftçi/Şair.

KK. 3. Süleyman Çetin, 1974 doğumlu, lise mezunu, Hacıbektaş'ta yaşıyor, Esnaf.

FOTOĞRAFLAR

1. Karadut Ağacı ve Ziyaretçiler

2. Pir Evi

3. Deliklitaş

4. Çilehane'de dilek ağaçlarından biri

5. Beştaşlar